

Polh lišček.

Kako ponosno se dviguje
Košati Planski Vrh v oblake!

Na vse strani si ogleduje
Gorovja kranjskega orjake;
Okrog ga bukovje krasi,
Na vrhu vrsta smrek stoji.

Sèm iz dobrépoljske doline
Stezica se po klanecu vije,
Vrh klanca se gubi v temné:
Dreves jo gozdnih senca skrije;
Na svit čez uro te hodá
Stezica zopet pripeljá.

Lehká pač v gozdu je stopinja,
Ko solnce žgè po zemlji žejni,
Mehká te senca tod ogrinja,
V nji zrak ti veje blagodejni;
Toda gorjé, če tvoj korak
Ujame v lesu pozni mrak!

Kjer najtemnejše so goščave,
In skalovite stene bele
Zapirajo pogled v višave,
Stojé tri bukve očrnele;
Pod njimi zije strm prepad,
Za njim skalá se dviga sklad.

Nekoč se pólharjev trojica
Polhárit v Planski Vrh napravi,
Ker tu najlepša je žerica;
Pastí pri jami razpostavi,
Ker polšina je brezdno to,
In mnogo polhov skriva dno.

Za hribi solnca luč ugasne,
Zemljó ovije mrak tihoten,
Nebá užgó se zvezde jasne,
Po gozdu veje dih lahkoten;
Pri jami plamen zažari
In les čaróбно obsvitli.

Iz jame v vrsti nejenljivi
Na žer, na bukve se drevijo
V lahkotnih skokih polhi sivi
In kihajo in žer drobijo;
Utihnemo le majhen čas,
Če se začuje sovin glas.

Pri svitu ognja pa zabava
Dva pólharja, na tleh ležeča,
Star pólhar, sključena postava,
Trdeč, da mila ni mu sreča,
Da let že petdeset lovi,
A liščka polha ne dobi:

»In lišček tukaj je pod nami,
Tako je rajni oče pravil,
Ujel ga je nekda pri jami,
Ko je na onih bukvah stavil;
Pa škrat je v jami godrnjal,
Nazaj je oče liščka dal.«

»A blagor mu, kdor ga ujame
In groženj škratovih ne sluša,
Zlatá mu siplje škrat iz jame,
Ž njim liščka odkupiti skuša;
Kdor kožo liščkovo ima,
Vse, kar želi si, škrat mu dá.«

Ustavi starcu se beseda,
Trsák perišče s tál si vzame;
In vstaneta oba sosedá,
Vsak vrže jopič si čez rame,
Pohajat v noč hité možje,
Med bukovjem se razgubé.

Počasi ogenj ponehuje,
In le žerjavice kopica
Slabo stezico razsvitljuje;
Ko z rešto polhov množ trojica
Prihaja zopet, pa še tri
Pri brezdnu imajo pastí.

In starec past raz bukev vzame,
In glej, šibi se drog od teže;
Iz pásti varno polha sname,
Lep polh je spet, ko v drugo seže;
Najbolj se tretji drog šibi,
Ker liščka past na njem drži.

»Oj, lišček, lišček!« se razlega
V temò novica prevesela;
»Daj sèm!« brž vsak po njem posega,
»Saj moja past ga je prijela!«
Pa mož ga sname iz pastí,
Skrbno ga v nedriju tišči.

»Pokaži!« óna ga rotita,
Pa starec pazno se umiče,
Oba ga zgrabita srdita —,
In starec na pomagaj kliče;
Brž liščka mu iztržeta
In starca v brezdno vržeta.

Iz jame pad in stok prihaja,
In zopet stok in pad se čuje,
Nad brezdnom ljuta borba vstaja:
Za liščka mož se z možem ruje;
»Moj lišček je!« odmeva v les,
Udarec, stok se sliši vmes.

A čuj! kaj z vrha vprek lomasti,
Hrešči in poka strahovito,
Kot bi drevile se pošasti
In gozd podirale srdito;
Šumi med listjem piš močan,
Kot vstajal bi vihar strašan.

A môž razjarjenih ne vzdrami,
Trdo, škrtaje se držita. —
Vrtinec dvigne se ob jami,
Brez volje v njem se v krog drevita.
Čuj, nekaj v brezdno ropota, —
Na dnu pa škrat se krohota. —

Ko Planski Vrh stemné mrakovi,
Vihár še danes vrè ob jami,
V njem stočejo, rohné duhovi,
Dokler ljudij spet zvon ne dramí;
Oh, tu noči so prestrašné,
Nihče nad liščka več ne gré.

A. H.

Vede v sedanjem času.

I. Splošnji pregled.

(Spisal dr. Fr. L.)

I.

do ne pozna slavnega izreka: Vednost je moč? Kako resnično je to, pokazalo se je zlasti v sedanjem veku, ko je nepričakovano hitro in uspešno razvila vednost svojo veljavo na raznih straneh človeškega delovanja. Modroslovje je preosnovalo države, njih ustavo in upravo; naravoslovje je dalo zunanjemu življenju vsled železnice, telegrafa in telefona skoro drugačno lice, predružačilo bode tudi polagoma poljedelstvo, kakor je skoro do cela predružačilo rokodelstvo z raznimi stroji; jezikoslovje mogočno vpliva na mišljenje narodov in njihovo teženje po združevanju; zgodovina pa stavi sedanje človeštvo na vzvišeno stališče, na katerem skuša umevati posamezne stopinje v razvoju in napredovanju: vse to daje res moč današnji človeški družbi. O tem more le dvomiti, kdor ne umeva niti vednostij, niti človeške družbe.

Države, ki se imenujejo omikane ali kulturne države, zavedajo se te resnice popolnoma. Kakor skrbijo na eni strani, da se množi državno premoženje in tako boljša gmotno stanje, tako se v njih tudi pospešujejo vednosti. Država je namreč močna, ako ima obilno število podložnikov in veliko množino narodovega premoženja, a močna je tudi, ako cvete v njej omika, ako se v njej širijo vednosti. In znano je dovolj, da se mogočna Nemčija dandanes prav takó oblasno opira na svoj jekleni meč, kakor na svoj vednostni napredek, na svoje znanstvene naprave. — Enaka je tudi Anglija, Francija, zedinjene države i. dr.

Iz tega spoznavamo, kako važno je za razvoj kakega naroda, za njegovo stanje, za njegovo veljavo med drugimi narodi, da goji vednosti; s tem razširja svojo moč, s tem utrjuje svoj obstanek, s tem si pridobiva priznanje, pridobiva si ime za pozne čase. In kar je največ vredno: taka sila ne more žaliti sosed-